

על הפעילות סביב מחלתו של הנשיא ערב פרישה

מספר ימים לפני חג הפסח ביקר גנן שר החינוך, הרב קלמן כהנא, בביתו של דוד בן-גוריון בתל-אביב. הם דיברו בשני נושאים: התפטרות „האישי הקטן“, הממונה על שירותי הבטחון; ומתן חנינה לשלום שטארקס, דודו-חוטפו של יוסלה. כהנא, מנהיג פועלי אגודת-ישראל, הסכים לניחותים של בן-גוריון בשאלת ההתפטרות. בן-גוריון, לעומת זאת, הסכים לדעתו של כהנא, כי אין עוד טעם להשאיר את שטארקס בכלא רמלה, בעוד אשתו וילדו הקטן — שנולד בעת ששלום היה כלוא בכלא בריקסטון — מחכים לו בלונדון. „צוה“ התנייה מונח על שלחנו של הנשיא, הביטח בן-גוריון, „אני מקהה שהוא יספיק לחתום עליו עד הנה.“

אך חתימת הנשיא לא הוטבעה על המיסמך. כי ארבעה ימים לפני חג הפסח המליצו הרופאי הנשיא להעבירו לבריאות להרפה.

בערב חג הפסח, משהוברר שאין כל אפשרות להטריח את הנשיא החולה, פנו כמה אישים דתיים וביקשו לקיים בכל זאת את ההבטחה (שפורסם עליה לראשונה ב-תצפית הנוגה הזה 1333), ששלום שטארקס ישב בליל הסדר עם הוריו בירושלים. לתמונה נכנס שר המשטרה, בכור שיטרתני של ארץ ישראל, שסמכותו והורה לשחרר את שטארקס למשך שמונה ימים. עד אז, קיווה, ימצא הסדר חוקי להענקת חנינה; או שמצב בריאותו של הנשיא יאפשר לו לחתום על המיסמך, או שיתמנה ממלא-מקום רשמי, שירכז בידיו את סמכויות הנשיא.

שיחות עם הרעייה

ב עוד מחלת הנשיא גרמה לדתיים רק בעייה אחת, הנוגעת לשלום שטארקס, היא עוררה סכך מראשי המפלגה לא נעלם כי התיינה תור צוות הבדיקה הרפואית אשר התיינה, לא יוכל עוד בן-צבי לשאת במלוא נטל התפקיד ימים רבים.

בניהם החלו מדברים על הי אפשרות, כי הי נשיא יצטרך ל- פרוש מטעמי בריאות.

עוד לפני כמה חודשים ביקש יצחק בן-צבי ממפא"י ששחרר אותו מן הכהונה. היה זה עם תום תקופת-כהונתו השנייה. „אין לי כוח יותר“, טען בקול רפה באזני נציגי המפלגה, שבאו לדון עמו בדבר בחירתו בשלישית. גם בני ביתו של הנשיא וגם רופאיו הביעו את הדעה, שיצחק בן-צבי חלש מכדי לעמוד בעומס הרב. „הוא זקוק למנוחה מסכימלית“, קבעו הרופאים, בהסכים ביום כי אחרת תהיה צפויה הרעה במצב בריאותו.

במפא"י החלו מדברים ברצינות על הצעת מועמד אחר. הזכירו את שמותיהם של משה שרת, זלמן שזר וקדיש לוז. אולם כאשר הגיעו הדברים לאזני בן-גוריון פסק: „לא. בן-צבי הוא האישי, לא אחר.“ לעזרת בן-גוריון באה הפעם הפטרודה, כי כל שינוי במועמדות היה מהנה פתח למתיחות בקרב אליציה. שכן לגבי כהונה זו אין כל התחיי

לביא

בות קואליציונית מצד שותפותיה של מפא"י, להצביע חקא בעד מועמדיה. בן-גוריון ניצל מצב זה, הסביר לחבריו כי כדי להתרחק מ"משבר — או מן ה"אפשרות שהנשיאות תיפול בידיים לא-מפא"יות — על בן-צבי לתת הסכמתו.

החל משאיזומי תן, בעיקר עם רעיית הנשיא, היה ברור כי בן-צבי בעצמו רפה מכדי לעי מוד בדיון מסוג זה. מה גם, ש"בלי הסכמת הרעייה לא היה מציג את מועמדותו מחדש.

רחל ינאית, שצסקוניה הציבורית לימדה אותה פרק במסירות לתפקיד, אמנם ידעה מה מסוכן לבעלה להיענות לדרישה. אולם לבסוף יעצה לנשיא להציג את מועמדותו. מפא"י נחלצה מן המיצר, ויצחק בן-צבי המשיך לשאת בעול.

זיקנה — וגם מחלה

אין זה עוד קה. תפקידי הייצוג מרובים ודורשים ערנות גופנית ונפשית מתמדת. במשך עשר שנים עמד הנשיא בן-צבי בעול זה. אולם עתה, ביחוד אחרי מסעו המייגע באפריקה, שקוצר בשל עייפותו, קשה היה לנשיא הקשיש לשאת בעומס מצב בריאותו של האנדרה מספר 1 החל להעסיק את פמלייתו יותר ויותר. היתה קיימת הדאגה היסודית כלפי כל אדם בגיל זה (79), הוקוק למנוחה רבה.

אולם נוספו לה גם סימנים של מחלה ממוש. הם גברו בשמועות האחרונים, עד שלבסוף אפרו עליו הרופאים כל מאמץ.

כאשר הגיע ארנונו של חבר נעוריו ר' בן-צבי, דב בר בורוכוב, מבית-המוציא צוה, הביע הנשיא משאלה להשתתף בי מסע ההליכה. כי הוא עצמו פנה ל-נשיא ברית-המועצות להרשות העברת ה- עצמות של מי שהיה רבו בתנועה הציונית-סוציאליסטית. אך ה-רופאים אסרו זאת בתוקף.

כעבור כמה ימים הונסו לבית-החולים. ערב פסח דרש הנשיא להחזירו הביתה לסדר, אך הרופאים אסרו זאת. הם גם אסרו ביקור רים בחדרו בבית-החולים, ורק לראש הממ

* בפסח 1920 העבירה רחל ינאית נשק מוסתר על גופה, מיפו לירושלים. היא היתה מחופשת כעריבה כפרית. נסעה באר טובוס ערבי. לפתע חשה זקירות נוראות ב-גבה. היא נשכה את שפתיה, מחשש שאם תצעק ינסו נוסעי האוטובוס להגיש לה עזרה. יגלו את הנשק. בהגיעה לירושלים מיהרה למסור את הנשק ליעדו, ורק אז חיפשה את מקור הכאב. היא גילתה עקרב.

לוז

שלה הותר לבקרו בערב פסח. כאשר ראה הנשיא את הידד — שעמו השתתף בייסוד מפלגת פועלי-ציון בארץ, בחיבור ספרים, בגלות באמריקה בימי מלחמת העולם הראשונה ובחזרה כחיילי הגדוד העברי — לא יכול היה אף לענות לשאלה „מה שלומך?“ **הוא אחז בידו הצנומה את ידו של דוד בן-גוריון, ככה חרישית.**

מי יהיה הבא אחריו?

ביום חמישי החליטו הרופאים להי תיר לנשיא לשוב לביתו, לאחר שהובי רר כי השכיבה בבית-החולים משפיעה עליו לרעה מבחינה נפשית. בהודעה הרשמית שפורסמה על-ידי לשכתו לא נמסר דבר על מצב בריאותו, או על מימצאי הרופאים. נאמר רק, כי הנשיא יקבל כתבי-האמנתם של שגרירי בריטני יה, אוסטרליה ופרו החדשים, ולאחר מ- כן יצא לחופשה.

רוב אזרחי המדינה, שהעקבו באהדה אחר מעשי הנשיא, הסתפקו בהודעה הרשמית. אך מקור-ביו של הנשיא ידעו כי לא תם העניין, וכי יש לצפות בכל יום לפרישתו של הנשיא מתפקידו, מי טעמים של בריאות.

ינאית

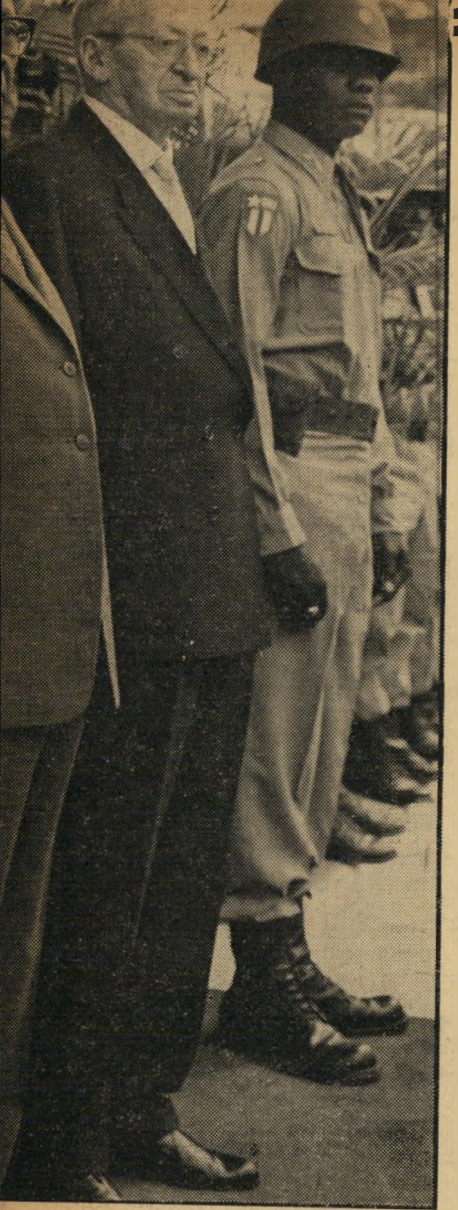
הפעם לא יכול היה גם דוד בן-גוריון להתעלם מכך, ששוב אין יצחק בן-צבי מסור גל למלא את השליחות — עם כל היותה חיונית למפא"י ולבן-גוריון עצמו. הוא ידע להערך היטב כמה חיונית השליחות, שהרי הודות לבן-צבי ולסמכויות הנשיא, הצליח בן-גוריון להיחלץ מספיחי פרשת לבון ומ"איומי „מועדון הארבע“.

על כן, גם בשעה ששלחו לנשיא מכתבי איחודים להחלמה מהירה, ידעו ראשי מפא"י כי הם מתקררים ביום לבעייה בעלת חשיבות עליונה: מי יהיה הנשיא הבא?

שוב צפו שמותיהם של משה שרת, זלמן שזר וקדיש לוז, כמועמדיהם של זקני מפא"י. אלא שלגבי שלושה אלה לא נראתה הדרך סלולה. שרת אינו מעונין בתפקיד זה, כל עוד בן-גוריון הוא ראש ממשלה. גם בן-גוריון עצמו מתנגד ליצירת מצב, בו יצטרך לחלוק כבוד פומבי לשרת. שזר מעוניין בתפקיד — אך בן-גוריון אינו מצדד בו, בנימוק ש„אין בהופעתו ממלכ-תיות“. גם את מועמדותו של לוז אין בן-גוריון רואה בעין יפה.

אילו היה תפקיד הנשיא ייצוגי בלבד, נטול חשיבות פוליטית של ממש, ייתכן כי בן-גוריון היה מסכים למועמדותו של אחד משלושה אלה. אולם בצמרת המפלגה יודעים כי לנשיא הבא תפקיד חשוב:

כי הנשיא הבא הוא אשר יבחר את ראש-הממשלה הבא. אם הוא שיוך למהנה הוותיקים האנטי-בנגוריוניים של מפא"י, ימיל את תפקיד הקמת הממשלה על אחד הוותיקים. אם הוא אחד מאנשי בן-גוריון, ימיל את התפקיד על בן-גוריון עצמו, או על אחד המומי לצים שלו, כמו שמעון פרס.

הנשיא העיין

יצחק בן-צבי, ליד נשיא ליד בריה, וויליאם סאבמן, בעת ביקורו שם.

איש כזה, אשר בן-גוריון עשוי להציע את מועמדותו, הוא ח"כ מפא"י לשעבר, חרוד. לביא הינו אחד ממקורביו בן-גוריון, חברו עוד מימי פועלי-ציון ר' אדם שתמיד נלחץ עליו בכל מצב ע' דין. הוא גם יליד פלונסק, עיר מולדתו של דוד בן-גוריון. קיימת גם אפשרות אחרת, במידה שלביא לא יוכה ב' תמיכת יתר ראשי המפלגה. במקרה זה עשוי בן-גוריון להע' לזות הצעה מקורית:

שרעיית הנשיא, תקבל את הי תפקיד שחרי ממילא, גם כיום הינה מנוסה כהילכות הנשיאות. ברור כי ההצעות לא יועלו רק במפא"י.

המפלגות האחרות יעמידו מו' עמדים משלהן, בנסיון להחזיר את המצב לקדמותו, כפי שהיה עם קום המדינה, כאשר הנשיא לא היה איש מפא"י.

לפני שהדבר פורסם בעתונות. אל הכתב ראש סיעת חירות בכנסת וביקש ממנו למסור לו את האינפורמציה שבידו. קודם לכן פנה יונה לסגן שרהבטחון, שמעון פרס, ושאל אותו בפתק אם עובדת הפיטורים נכונה. על הפתק רשם הכתב:

לפני שהדבר פורסם בעתונות. אל הכתב ראש סיעת חירות בכנסת וביקש ממנו למסור לו את האינפורמציה שבידו. קודם לכן פנה יונה לסגן שרהבטחון, שמעון פרס, ושאל אותו בפתק אם עובדת הפיטורים נכונה. על הפתק רשם הכתב:

— אך הוא מעוניין בהם עד אין שיעור פחות מאשר ביחסים הנוכחיים, שיש להם תוכן ממשי יותר.

עתונות לקרא ולקרוע

במידת המהימנות של האינפורמציה הנמ' צאת בידם, נוכחו שרי המפלגה הדתית לאר' מית בשיאה על פרשת בן-גל, עם פיטוריו של הממונה על שירותי הבטחון. לכתבו הפולמוסרי של הצופה. יונה כהן, נודע על דבר פיטורי הממונה חמישה ימים

גרמניה. בניגוד לראשי המפלגה הנוצרית, שרבים מהם זקוקים לתעודות-הכשרה, אין לסוציאל-דמוקרטית עבר מוכתם. הם היו תמיד אנטי-נאצים. שום כובע חום אינו בווער על ראשם.

לכן קיים חשש כי הממשלה הסוציאלי-דמוקרטית העתידה, אם תקום, נתת את כל היחסים הבלתי-רישמיים, הקושרים ברנע זה את ישראל עם גרמניה. במקומם יבוא הקשר הרישמי — כינון יחסים דיפלומטיים מלאים וגלויים. בן-גוריון רוצה ביחסים דיפלומטיים אלה